

Mensbeelden in de hedendaagse filosofie

Bron:
https://www.flickr.com/photos/home_of_chaos/25592963/

Michel Foucault 1926-1984

Is er leven na het existentialisme?

- Foucault in het existentialistische Frankrijk.
- Leven zelf vormgeven los van tradities.
- Studeert filosofie, psychologie.
- Existentialisme, communisme en homoseksualiteit spelen een belangrijke rol in zijn werk.

Macht als thema

Niet bevrijden van macht, zoals bij Sartre.
Niet de ontmoeting en het tekort, zoals bij De Beauvoir.

- Macht en vrijheid horen bij elkaar,
- Kennis en macht horen bij elkaar,
- Taal en macht horen bij elkaar,
- Onderzoek = archeologie en genealogie.

Differentiedenken

- Thema van 'de ander' wordt nu 'het andere'.
- In ieder aanwijzen zit een afwijzen;
 - Rede - onrede/waanzin
 - Gezond – ziek/dood
- Iedere tijd kent zijn eigen tegenstellingen.

Archeologie en genealogie

- Bodem van onze kennis is het weten en spreken → Hoe kunnen we daarbuiten dat weten en spreken onderzoeken?
- Genealogie laat zien dat er opeenvolgende bodems zijn die als vaste grond (epistèmè) dienst doen.
- Archeologie is het onderzoek van die bodems.
- We zoeken de oorsprong van onze kennis en ons spreken, maar vinden effecten daarvan!

Eind van de mens

- Tegen het subject denken van de fenomenologie en het existentialisme.
- 'De mens zal verdwijnen als een gelaat van zand aan de grens der zee.' (uit: De woorden en de dingen, 1966)
- Er is niet dé mens, dé wetenschap of dé waarheid. Er is altijd de ander, het verschil, de differentie. Er is geen Archimedisches punt.

Macht (pouvoir)

- Machts analyse in termen van macht over de ander, impliceert volgens Foucault een slachtoffer (en een dader)
- Maar macht in de zin van kunnen produceert en is vormend.
- Zonder macht geen mens die zichzelf vorm kan geven (i.t.t. existentialisme)

Macht in werking 1 uitsluiting

- Uitsluiting = de aanwijzing van iets willekeurig levert een uitsluiting op die zich verder vertakt. Voorbeeld;
 - De grote opsluiting van alles en iedereen die niet 'nuttig' was.
 - Kijkend naar die groep bleek verder onderscheid nodig.
 - Er ontstaat een blijvend opsplitsen. Kijk b.v. naar alle criteria voor WAO, Wajong, daklozen, vluchtelingen enz.

Macht in werking 2 disciplineren

- Disciplineren is aangrijpen op het lichaam
- Lijkt van boven naar beneden, maar doortrekt alle mensen. De officier die een peloton soldaten drilt moet zelf ook de juiste houding aannemen.
- Onze samenleving bestaat voor een groot deel uit gewoonten die ooit door disciplineren zijn aangebracht, maar die we nu niet graag meer zouden missen.

Macht in werking 3 weten

- Weten, echte wetenschappelijke kennis lijkt objectief, maar:
- Wie weet het en wie krijgt het gepubliceerd?
 - Welke kennis slaat aan en welke wordt genegeerd?
 - Wetenschappelijke vooruitgang bestaat uit het verbreken van bestaande objectieve wetenschappelijke oordelen (de aarde is plat, iets dat zwaarder is dan lucht kan nooit vliegen)

"resistance is futile"

Stel alles is macht en er is geen vooruitgang in geschiedenis, waarom is er dan verzet?, zo luidt de kritiek op Foucault

- Botsende macht en disciplineren en het verzet daartegen blijken onlosmakelijk verbonden.
- Verandering is mogelijk, machtsvrijheid niet.

Mensbeeld? Verzet en levenskunst

- Er is geen authentiek zelf
- Produceren van het subject wordt door de één als ruimte om te groeien gezien, terwijl de ander het als inperking ervaart.
- Hoe macht wordt ervaren is persoonlijk en tijd en context gebonden. Je verhoudt je ertoe, je kunt het niet opheffen.
- Actief leven en niet passief (aansluitend bij klassieke onderscheid)